

❖❖ అరుణ ప్రశ్నః❖❖

(తై.ఆ.1.0.0)

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః | భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రైః |
స్థైరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంస్తనూభిః | వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః |
స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధత్రవాః | స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః |
స్వస్తి నస్తార్క్ష్య అరిష్టనేమిః | స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ||

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ||

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః | భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రైః |
స్థైరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంస్తనూభిః | వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః |
స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధత్రవాః | స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః |
స్వస్తి నస్తార్క్ష్య అరిష్టనేమిః | స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు |
ఆపమాపామపః సర్వః | అస్మాదస్మాదితోఽముతః || 1 ||

అ॒గ్ని॒ర్వో॒య॒శ్చ సూ॒ర్యశ్చ॑ | స॒హ స॑ంచ॒స్మర॑న్ధి॒యా |
 వో॒య్యశ్చో॑ ర॒శ్మిప॑త॒యః॑ | మ॒లీచ్య॑త్సా నో అ॒ద్రు॒హః॑ |
 దే॒వీర్భు॑వన॒సూవ॑రిః | పు॒త్రవ॑త్సా॒య మే సు॑త |
 మ॒హానా॑మ్ని॒ర్గృహ॑మా॒నాః | మ॒హాసో॑ మ॒హాస॑స్మయః |
 దే॒వీః ప॑ర్ణన్య॒సూవ॑రిః | పు॒త్రవ॑త్సా॒య మే సు॑త || 2 ||

అ॒పాశ్చ॑ష్టి॒మపా॑ ర॒క్షః॑ | అ॒పాశ్చ॑ష్టి॒మపా॑ర॒ఘమ్॑ |
 అ॒పాఘ్నా॑మప॒చావ॑ర్తిమ్ | అ॒పదే॑వీ॒రితో॑ హి॒త |
 వ॒జ్రం దే॑వీ॒రజీ॑తాగ్ శ్చ | భు॒వనం॑ దే॒వసూ॑వ॒రిః॑ |
 ఆ॒ది॒త్యాన॑ది॒తిం దే॑వీమ్ | యోని॑నో॒ర్ధ్వము॑బి॒షత॑ |
 జి॒వాన॑శ్చ॒న్తమా॑ భవ॒న్తు | ది॒వ్యా ఆ॒పః ఓ॒షధి॑యః |
 సు॒మృ॒డీకా॑ స॒రస్వ॑తీ | మా తే॑ వ్యోమ॒సంద్య॑శి || 3 ||

సృ॒తిః ప్ర॑త్యక్ష॒మైతి॑హ్యమ్ | అ॒నుమా॑నశ్చతు॒ష్టయమ్॑ |
 ఏ॒తైరా॑ది॒త్యమ॑ణ్ణలమ్ | స॒ర్వైరే॒వ వి॑ధా॒స్యతే॑ |
 సూ॒ర్యో మ॑లీ॒చిమా॑దత్తే | స॒ర్వస్మా॑ద్భు॒వనా॑ద॒భిః॑ |

తస్యాః పాకవిశేషేణ స్మృతం కాలవిశేషణమ్ |

నదీవప్రభవత్కాచిత్ | అక్షయ్యాత్స్వంతే యథా || 4 ||

తాన్నద్యోఽభిసమాయన్తి సోరుసుతీ న నివర్తతే ఏవన్నానాసముత్థానాః |

కాలోస్సంవత్సరగ్గ శ్రితాః | అణుశశ్చ మహాశశ్చ |

సర్వే సమవయన్తి తమ్ | సత్యైస్సర్వైస్సమావిష్టాః |

ఊరుసున్న నివర్తతే | అభిసంవత్సరం విద్యాత్ | తదేవ లక్షణే || 5 ||

అణుశశ్చ మహాశశ్చ | సమారాధః ప్రదృశ్యతే |

సంవత్సరః ప్రత్యక్షేణ | నాభిసత్వః ప్రదృశ్యతే |

పటరో విక్లిధః పింగః | ఏతద్వరుణలక్షణమ్ |

యత్యైతదుపదృశ్యతే | సహస్రం తత్ర నీయతే |

ఏకగ్ం హి శిరో నానా ముఖే | కృత్స్నం తదృతులక్షణమ్ || 6 ||

||
ఉభయతస్సప్తేన్ద్రియాణి | జల్పితం త్వేవ విహ్యతే |

శుక్లకృష్ణే సంవత్సరస్య | దక్షిణవామయోః పార్శ్వయోః |

త॒ష్టై॒షా భ॒వతి॑ | శు॒క్రం తే॑ అ॒న్యద్య॒జతం॑ తే॑ అ॒న్యత్ |
 వి॒షు॒రూ॒పే అ॒హనీ॑ ద్యౌ॒రి॒వాసి॑ | వి॒శ్వా॒హి మా॒యా అ॒వసి॑ స్వ॒ధావః॑ |
 భ॒ద్రా తే॑ పూ॒షన్ని॒హ రా॒తిర॒స్త్వితి॑ | నా॒త్ర భు॑వ॒నమ్ | న పూ॒షా |
 న ప॒శవః॑ | నా॒దిత్య॑స్సం॒వత్స॑ర ఏ॒వ ప్ర॒త్యక్షే॑ణ ప్రి॒యత॑మం వి॒ద్యాత్ |
 ఏ॒తద్వై సం॒వత్స॑రస్య ప్రి॒యత॑మగ్ం రూ॒పమ్ | యోఽస్య॑ మహా॒నర్థ॑ ఉ॒త్పత్స్య॑మా॒నో
 భ॒వతి॑ | ఇ॒దం పు॒ణ్యం కు॑రు॒ష్యేతి॑ | త॒మాహ॑రణం ద॒ద్యాత్ || 7 ||

సా॒కం॒జానా॑గ్ం స॒ప్త॒థమా॑సురే॒కజ॑మ్ | ష॒డుద్య॑మా ఋ॒షయో॑ దే॒వజా॑ ఇ॒తి |
 తే॒షామి॒ష్టాని॑ వి॒హితా॑ని ధా॒మ॒శః | స్థా॒త్రే రే॒జన్తే॑ వి॒కృ॒తాని॑ రూ॒ప॒శః |
 కో ను॑ మ॒ర్యా అ॒మి॒భి॒తః | స॒ఖా స॒ఖాయ॑మబ్ర॒వీత్ |
 జహా॑కో అ॒స్మ దీ॒షతే॑ | య॒స్తిత్య॑జ స॒ఖివి॑దగ్ం స॒ఖాయ॑మ్ |
 న తస్య॑ వా॒చ్యపి॑ భా॒గో అ॒స్తి | యదీ॑గ్ం శృ॒ణోత్ప॑లకగ్ం శృ॒ణోతి॑ || 8 ||

న హి ప్ర॒వేద॑ సు॒కృత॑స్య ప॒ద్ధామి॑తి | ఋ॒తుర్ఋ॒తునా॑ ను॒ధ్యమా॑నః |
 వి॒ననా॑దా॒భిధా॑వః | ష॒ష్టిశ్చ॑ త్రిగ్ం శ॒కా వ॒ల్గః |
 శు॒క్లకృ॑ష్ణా చ పా॒ష్టికా॑ | సా॒రాగ॑వ॒స్త్వైర్దర॑దక్షః |

అ॒మా॒గ్ శ్చ॑ ప॒రి॒ర॒క్ష॑తః॥ ఏ॒తా॒ వా॒చః॑ ప్ర॒య॒జ్య॒న్తే॑ ।
య॒త్రై॒తదు॑ప॒ద్య॒శ్య॒తే॑ । ఏ॒తదే॒వ వి॒జా॒నీ॒యాత్॑ ।
ప్ర॒మా॒ణం॑ కా॒లప॑ర్య॒యే॑ । వి॒శే॒ష॒ణం॑ తు వ॒క్ష్య॒మః॑ ।
ఋ॒తూ॒నాం॑ ॥ త॒న్ని॒బో॒ధ॒త॑ । శు॒క్ల॒వా॒సా రు॒ద్ర॒గ॒ణః॑ ।
గ్రి॒ష్ణే॒ణా॒ఽఽవ॒ర్త॑తే స॒హ । ని॒జ॒హన్ పృ॒థి॒వీగ్ం స॒ర్వామ్॑ ॥ 10 ॥

జ్యోతిషాఽప్రతిభ్యేన సః విశ్వరూపాణి వాసాగ్రింసి।
ఆదిత్యానాం నిబోధత సువత్సరీణం కర్మఫలమ్।
వర్షాభిర్దదతాగ్రిం సహ అదుఃఖో దుఃఖచక్షుర్దవ।
తద్గాఽఽపీత ఇవ దృశ్యతే శతేనావ్యధయన్నివ।
రురుదక్ష ఇవ దృశ్యతే హ్లాదయతే జ్వలతజ్జైవ।
శామ్యతశ్చాస్య చక్షుషి యా వై ప్రజా భ్రగ్గీశ్వరైః।
సువత్సరాంతా భ్రగ్గీశ్వరైః యాః ప్రతితిష్ఠన్తి।

సంవత్సరే తాః ప్రతితిష్ఠన్తి వర్షాభ్య ఇత్యర్థః ॥ 11 ॥

అక్షిదుఃఖాత్థితస్త్వైవ విప్రసన్నై కనీకై
ఆశ్చ కైచాద్గణం నన్తి ఋభూనాం తన్నిబోధత
కనకాభాని వాసాగ్గంసి అహతాని నిబోధత
అన్నమశ్శీత మృశ్శీత అహం వో జీవనప్రదః
ఏతా వాచః ప్రయుజ్యన్తే శరద్యత్రోపద్యశ్యతే ॥ 12 ॥

అభిధాన్వన్తోఽభిషున్త ఇవ వాతవన్తో మరుద్గణాః
అమతో జేతుమిషుముఖమివ సన్నద్ధాస్సహ దద్యుశే హ
అపథ్యస్తైర్వన్తివరైర్జైవ విశిఖాసః కపర్దినః
అక్రుద్ధస్య యోత్యమానస్య క్రుద్ధస్యైవ లోహినీ
హేమతశ్శక్ష్మపీ విద్యాత్ అక్షయోః క్షిపణోరివ ॥ 13 ॥

దుర్భిక్షం దేవలోకేషు మనూనామదకం గృహే
ఏతా వాచః ప్రవదన్తిః వైద్యుతో యాన్తి శైశిలిః

తా॒ అ॒గ్నిః ప॒వమా॒నా॒ అ॒చ్యైక్ష॑త॒ ఇ॒హ జీ॒వి॒కామ॑పరిపశ్యన్॒

త॒స్యైషా॑ భ॒వతి॑ ఇ॒హేహ॑వస్సుత॒పసః॑

మ॒రుత॑స్సూ॒ర్యత్వ॑చః॒ శర్మ॑ స॒ప్రథా॑ ఆ॒వృ॒ణే ॥ 14 ॥

అతి॑తా॒వ్రాణి॑ వా॒సాగ్ం॒ సి॒ అ॒ష్టివ॑జ్రిశత॒ఘ్ని॒ చ॑

విశ్వే॑ దే॒వా వి॒ప్రహ॑ర॒న్తి॒ అ॒గ్నిజి॑హ్వ అ॒సశ్చ॑త॒

నైవ॑ దే॒వా న మ॒ర్త్యః॒ న రా॑జా వరు॒ణో వి॒భుః॑

నా॒గ్నిర్వై॒న్ద్రో న ప॒వమా॑నః॒ మాతృ॑క్మ॒చ్ఛన॑ విద్యతే॒

ది॒వ్య॒స్యైకా॑ ధ॒నురా॒ర్క్షః॒ పృ॒థి॒వ్యామ॑పరా శ్రీతా ॥ 15 ॥

తస్యే॒న్ద్రో వ॑మి॒రూపే॑ణ॒ ధ॒నుర్ధ్వామ॑భి॒నధ్ను॑యమ్

తది॒న్ద్రధ॑నురిత్య॒జ్యమ్॑ అ॒భ్రవ॑ణ్ణే॒షు చక్ష॑తే॒

ఏ॒తదే॑వ శం॒యోర్భా॑ర్హస్పత్యస్య॒ ఏ॒తద్రు॑ద్రస్య ధ॒నుః॑

రు॒ద్రస్య॑ త్వే॒వ ధ॑నురా॒ర్క్షః॒ శిర॑ ఉ॒త్పి॑వేష॒

స ప్ర॑వర్గ్యై॒భవతి॑ తస్మా॒ద్యస్సప్ర॑వర్గ్యే॒ణ య॑జ్ఞే॒న య॑జతే॒

రు॒ద్రస్య॑ స శిరః॒ ప్రతి॑దధాతి॒ నై॒నగ్ం॒ రు॒ద్ర ఆ॒రుకో॑ భవతి॒ య ఏ॒వం వేద॑ ॥ 16 ॥

అత్వాద్వాఙ్మోఽతిరశ్చాత్| శిశిరః ప్రద్యుశ్యతే|
 వైవ రూపం న వాసాగ్ం సి| న చక్షుః ప్రతిద్యుశ్యతే|
 అన్యన్యం తు న హిగ్గస్తాతః| సతప్తద్దేవలక్షణమ్|
 లోహితోఽక్ష్ణి శారశ్శీర్ణః| సూర్యస్యోదయనం ప్రతి|
 త్వం కరోషిన్యంజలికామ్| త్వం కరోషి నిజానుకామ్ || 17 ||

నిజానుకామేన్యంజలికా| అమీ వాచముపాసతామితి|
 తస్మై సర్వ ఋతవో నమస్తే| మర్వాదాకరత్వాత్ప్రపురోధామ్|
 బ్రాహ్మణ ఆహ్వాతి| య ఏవం వేద| స ఖలు సంవత్సర ఏతైస్సేనానీభిస్సహ|
 ఇన్ద్రియ సర్వాన్మామానభివహతి| స ద్రుప్సః| తప్తైషా భవతి || 18 ||

అవద్రప్సో అగ్ంశుమతీమతిష్ఠత్| ఇయానః కృష్ణో దశభిస్సహపైః||
 ఆవర్తమిన్ద్రః శచ్ఛా ధమన్తమ్| ఉపస్సుహి తం నృమణామథద్రామితి|
 ఏతయైవేన్ద్రః సలావృక్యా సహ| అసురాన్ పరివృశ్యతి|
 పృథివ్యగ్ంశుమతీ| తామన్వవస్థితః సంవత్సరో దివం చ|

వై॥ వం॥ విదుషాఽఽచార్యాన్వైవాసినా॥ అన్యన్యస్థై ద్రుప్త్యాతామ్॥ యో ద్రుప్త్యాతి॥

భ్ర॥శ్యతే॥ స్వర్గోల్లోకాత్॥ ఇత్యుతుమణ్ణలొని॥

సూ॥ర్యమణ్ణలొన్యోభ్యోయికాః॥ అత ఊర్ధ్వగింసనిర్వచనాః ॥ 19 ॥

ఆ॥రోగో భ్రూజః పటరః పత॥జ్ఞః॥ స్వర్ణరో జ్యోతిషీమాన్ విభా॥సః॥

తే అ॥ష్టై సర్వే దివమాతప॥న్తి॥ ఊర్ధ్వం దుహనా అనపస్సురన్త ఇ॥తి॥

క॥శ్యపాఽష్టమః॥ స మహామేరుం న జ॥హతి॥

త॥స్త్వైషా భవతి॥ యత్తై శిల్పంకశ్యప రోచనా॥వత్॥

ఇ॥న్ద్రియావత్ప॥ష్కలం చి॥త్రభాను॥ యస్మిన్త్యూర్వో అ॥ర్చితాస్స॥ష్ట సా॥కమ్ ॥ 20 ॥

త॥స్మిన్ రా॥జానమ॥భివి॥శ్రయేమ॥మితి॥ తే అ॥ష్టై సర్వే క॥శ్యపా॥జ్యోతి॥ర్గభ॥న్తే॥

తా॥న్ద్భమః క॥శ్యపా॥ద॥భిని॥ర్ధమ॥తి॥ భ్ర॥స్తాకర్ణకృది॥వై॥వమ్॥

ప్రా॥ణో జీ॥వానీ॥న్ద్రియజీ॥వాని॥ స॥ష్ట శీ॥ర్షణ్యః ప్రా॥ణాః॥

సూ॥ర్యో ఇ॥త్యోచా॥ర్యః॥ అప॥శ్యమ॥హమే॥తాన్ద్రు॥ సూ॥ర్యోని॥తి॥

ప॥ఞ్చ॥కర్ణో వా॥త్స్వయ॥నః॥ స॥ష్టకర్ణశ్చ ప్లా॥క్షిః ॥ 21 ॥

ఆనుక్రవిక ఏవ నౌ కశ్యప ఇతి ఉభౌ వేదయితే

న హి శేకుమివ మహామేరుం గన్తుమ్ అపశ్యమహమేతత్సార్యమణ్ణలం
పరివర్తమానమ్ గార్ఘ్యః ప్రాణత్రాతః గచ్ఛన్త మహామేరుమ్ ఏకం చాజహతమ్
భ్రాజపటరపతఙ్గా నిహనే తిష్ఠన్నాతపన్తి తస్మాద్విహ తప్రితపాః ॥ 22 ॥

అముత్రేతరే తస్మాద్విహతప్రితపాః తేషామేషా భవతి
సప్త సూర్యో దివమనుప్రవిష్టాః తానన్వేతి పభిభర్ద్దక్షిణావాన్
తే అఘ్నే సర్వే ఘృతమాతపన్తి ఊర్ధ్వం దుహనా అనపస్ఫురన్త ఇతి
సప్తర్షిజస్సూర్యో ఇత్యాచార్యః తేషామేషా భవతి సప్త దిశో నానాసూర్యః ॥ 23 ॥

సప్త హోతార ఋత్విజః దేవా ఆదిత్యా యే సప్త తేభిస్సోమాభరక్షణ ఇతి
తదప్యవ్నాయః దిగ్భాజ ఋతూన్ కరోతి
ఏతయైవవృతా సహస్రసూర్యతాయా ఇతి వైశంపాయనః తస్మైషా భవతి
యద్ద్యావ ఇన్ద్ర తే శతగ్ంశతం భూమిః ఉతస్యః
నత్వో వజ్రిన్ సహస్రగ్ం సూర్యః ॥ 24 ॥

అనునజాతమష్ట రోదసి ఇతి నానావిశ్వాద్యతానాం నానాసూర్యత్వమ్ |

అష్టా తు వ్యవసితా ఇతి సూర్యమణ్ణలాన్యష్టాత ఊర్ధ్వమ్ | తేషామేషా భవతి |

చిత్రం దేవానామదగ్ధాదనీకమ్ | చక్షుర్నిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః |

ఆప్తా ద్యౌవౌపృథివీ అన్తరిక్షమ్ | సూర్య ఆత్మా జగత్స్త్రస్థుషశ్చైతి || 25 ||

క్వేదమభ్రన్నివిశతే | క్వాయగ్ం సంవత్సరో మిథః | క్వాహః క్వేయన్దేవ రాత్రీ |

క్వ మాసా ఋతవః శ్రితాః | అర్ధమాసా ముహూర్తాః | నిమేషాస్తృటిభిస్సహ |

క్వేమా ఆషా నివిశన్తే | యదీతో యాన్తి సంప్రతి | కాలో అప్పునివిశన్తే |

ఆపస్సూర్యే సమాహితాః || 26 ||

అభ్రాన్యపః ప్రపద్యన్తే | విద్యుత్సూర్యే సమాహితా | అనవర్ణే ఇమే భూమి |

ఇయం చాఽసౌ చ రోదసి | కిగ్గ్స్విదత్రాన్తరా భూతమ్ | యేనేమే విధృతే ఉభే |

విష్ణునో విధృతే భూమి | ఇతి వత్సస్య వేదనా | ఇరోవతీ ధేనుమతీ హి భూతమ్ |

సూయవసిన్తీ మనుషే దశస్యే || 27 ||

వృష్ణభ్రాతృదస్ విష్ణవేతే॥ దాధర్థ పృథివీమభిత మయాభైః॥ కిన్తద్విష్ణోర్భలమాసః॥
 కా దీప్తిః కిం పరాయణమ్॥ ఏకో యద్ధారయద్దేవః॥ రేజతీ రోదస్ ఉభే॥
 వాతాద్విష్ణోర్భలమాసః॥ అక్షరాద్దీప్తిరుచ్యతే॥ త్రిపదాద్ధారయద్దేవః॥
 యద్విష్ణోరేకముత్తమమ్ ॥ 28 ॥

అగ్నయో వాయవశ్చైవ॥ ఏతదస్య పరాయణమ్॥ పృచ్ఛామి త్వ పరం మృత్యుమ్॥
 అవమం మధ్యమంచతుమ్॥ లోకంచ పుణ్యపాపానామ్॥ ఏతత్పృచ్ఛామి సంప్రతి॥
 అముమాసః పరం మృత్యుమ్॥ పవమానం తు మధ్యమమ్॥ అగ్నిరేవావమో మృత్యుః॥
 చన్దమాశ్చతురుచ్యతే ॥ 29 ॥

అనాభోగాః పరం మృత్యుమ్॥ పాపాస్సంయన్తి సర్వదా॥ ఆభోగాన్న్వేష సంయన్తి॥
 యత్ర పుణ్యకృతో జనాః॥ తతో మధ్యమమాయన్తి॥ చతుమగ్నిం చ సంప్రతి॥
 పృచ్ఛామి త్వ పాపకృతః॥ యత్ర యాతయతే యమః॥ త్వన్నస్తద్భ్రష్టాన్ ప్రబ్రూహి॥
 యది వేత్థాఽసతో గృహన్ ॥ 30 ॥

క॒శ్యపా॑దు॒బితా॑స్స॒ర్యోః॑ పా॒పాన్ని॑ర్హన్తి స॒ర్వదా॑ రోద॒స్యోరన్త॑ర్దే॒శేష॑ః॒

తత్ర॑ న్య॒స్యన్తే॑ వా॒సవైః॑ తే॒ఽశరీ॑రాః ప్రప॒ద్యన్తే॑ యథా॒ఽపు॑ణ్యస్య కర్మ॑ణః॒

॥ అపా॑ణ్యపాదకే॒శాసః॑ తత్ర॑ తే॒యోని॑జా॒ జనాః॑ మృ॒త్వా పు॑నర్మృ॒త్యుమా॑ప॒ద్యన్తే॒॑

అ॒ద్యమా॑నాస్స॒కర్మ॑భిః ॥ 31 ॥

ఆ॒శాతి॑కాః క్రి॒మయ॑ ఇ॒వ తతః॑ పూ॒యన్తే॑ వా॒సవైః॑ అ॒పైతం॑ మృ॒త్యుం జ॑యతి॒

య ఏ॒వం వేద॑ స ఖ॒ల్యైవం॑ విద్రౌ॒హ్నాణః॑ దీర్ఘ॑క్షుత్త॒మో భ॑వతి॒

క॒శ్యప॑స్యాతి॒భిస్సిద్ధ॑గ॒మన॑స్సిద్ధా॒గమనః॑ త॒స్యైషా॑ భ॑వతి॒

॥ ఆ॒యస్సిన్ధ్ర॑ష్ట వా॒సవాః॑ రోహ॑న్తి పూ॒ర్వో రు॑హాః ॥ 32 ॥

ఋ॒షిర్ హ దీర్ఘ॑క్షుత్త॒మః ఇ॒న్ద్రస్య॑ ఘ॒ర్హో అతి॑భి॒ర్జితః॑ క॒శ్యపః॑ ప॒శ్యకో భ॑వతి॒

యత్సర్వం॑ పరిప॒శ్యతీ॑తి స్తా॒ఞ్శ్యాత్ అథా॑గ్నే॒రష్టపు॑రుష॒స్య త॒స్యైషా॑ భ॑వతి॒

అగ్నే॒ నయ॑ సు॒పథా॑ రా॒యే అ॒స్మాన్ విశ్వా॑ని దే॒వ వ॒యనా॑ని వి॒ద్వాన్

యు॒యోధ్య॑స్స॒జ్ఞః సు॒రాణ॑మే॒నః భూ॑యిష్టాన్తే నమ ఉ॒క్తిం విధే॑మేతి ॥ 33 ॥

అగ్నిశ్చ॑ జాత॑వేదాశ్చ॑ సహా॑జా అజి॑రాప్రథుః॑ వైశ్వా॑నరో న॑ర్వ్యాపాశ్చ॑ |

ప॒జ్జి॑రాధాశ్చ॑ సప్త॑మః వి॒సర్పే॑వాఽష్ట॑మోఽగ్ని॒నామ్ | ఏ॒తేఽష్టా॑ వ॒సవః, క్షి॑తా ఇ॒తి |

యథ॑ర్వే॒వాగ్నే॑రల్ప॒ర్వర్ణ॑విశే॒షాః | నీ॒లాల్ప॑శ్చ పీ॒తకా॑ల్పశ్చే॒తి ||

అథ॑ వాయో॒రేకా॑దశపు॒రుష॑స్త్వైకాదశస్త్రి॒క్స్య | ప్ర॒భ్రాజ॑మానో వ్య॒వదా॑తాః || 34 ||

యాశ్చ॑ వా॒సుకి॑వైద్యు॒తాః | ర॒జతాః॑ ప॒రుషాః॑ శ్వా॒మాః | కపి॑లా అ॒తిలో॑హితాః |

ఊ॒ర్ధ్వో అ॒వప॑తంతాశ్చ॑ వైద్యు॒త ఇ॑త్యే॒కాద॑శ | వై॒నం వైద్యు॑తో హి॒న్తన్తి॑ |

య ఏ॒వం వే॒ద | స హో॑వాచ వ్యా॒సః పా॑రాశ॒ర్యః |

వి॒ద్యుద్వ॑ధమే॒వాహం॑ మృ॒త్యుమై॑చ్ఛ॒మితి॑ | న త్వ॑కా॒మగ్ం॑హన్తి || 35 ||

య ఏ॒వం వే॒ద | అథ॑ గ॒న్ధర్వ॑గణాః | స్వా॒నభ్రా॑ట్ | అ॒ఘ్నో॑ర్భ॒వృష్ణా॑రిః | హస్త॑స్సహస్తాః |

కృ॒శాను॑ర్విశ్వా॒వసుః॑ | మూ॒ర్ధన్వా॑స్థ్వా॒ర్యవ॑ర్చ్యః | కృ॒తిరి॑త్యే॒కాద॑శ గ॒న్ధర్వ॑గణాః |

దే॒వాశ్చ మ॑హాదే॒వాః | ర॒క్షయ॑శ్చ దే॒వా గ॒రగి॑రః || 36 ||

వై॒నం గ॑రో హి॒న్తస్తి॑ య ఏ॒వం వే॑దః గౌ॒రీ మి॑మాయ స॒ఖిలా॑ని తక్ష॒తీ॑

ఏ॒కప॑దీ ద్వి॒పదీ॑ సా చతు॑ష్పదీ॒ అష్టా॑పదీ॒ నవ॑పదీ॒ బ॒భూవు॑షీ॒ సహ॑స్రాక్ష॒రా ప॑రమే

వ్యో॒మన్ని॑తి॒ వాచో॑ విశే॒షణ॑మ్॒ అథ॑ నిగద॒వ్యాఖ్యా॑తాః॒

తాననుక్ర॑మి॒ష్యామః॑ వ॒రోహ॑వ॒స్సుత॑ప॒సః ॥ 37 ॥

వి॒ద్యున్మ॑హస్తో॒ ధూప॑యః॒ శ్వాప॑యో గృహ॒మేధా॑శ్చే॒త్యేతే॑

యే చే॒మేఽశి॑మి॒విద్వి॑షః॒ పర్ణ॑న్యాస॒స్త్వ పృ॑థి॒వీమ॑భి॒వర్ష॑న్తి॒

వృ॒ష్టిభి॑ర్ని॒తి ఏ॒తయై॑వ విభక్తి॒విప॑ర్ణితాః॒ స॒ప్తభి॑ర్వా॒తైరు॑దీ॒ర్ణితాః॑

అ॒మూన్లో॑కానభి॒వర్ష॑న్తి॒ తేషా॑మే॒షా భ॑వతి॒ స॒మాన॑మే॒తదు॑దకమ్ ॥ 38 ॥

ఉ॒చ్చైత్య॑వ॒చాహ॑భిః॒ భూమి॑ం ప॒ర్ణన్యా॑ జి॒న్వన్తి॑ ది॒వం జి॑న్వన్త్యగ్న॒య ఇ॒తి॑

యదక్ష॑రం భూత॒కృత॑మ్ విశ్వే॒ దేవా ఉ॒పాస॑తే॒ మహర్షి॑మ॒స్య గో॒ప్తార॑మ్॒

జ॒మద॑గ్నిమ॒కుర్వ॑త॒ జ॒మద॑గ్నిరొ॒ప్తాయ॑తే॒ ధన్వో॑భిశ్చతురుత్త॒రైః॑

రా॒జ్ఞాన్సో॑మ॒స్య త్మ॒ష్టాసః॑ ॥ 39 ॥

బ్ర॒హ్మ॑ణో వీ॒ర్యో॑వతా॒ శి॒వో నః॑ ప్ర॒ది॒శో వి॑శః॒ తచ్చ॑ం యో॒రౌ॑వృ॒ణీమ॑హే॒

గా॒తుం య॒జ్ఞో॑య॒ గా॒తుం య॒జ్ఞప॑తయే॒ ధై॒వీ॒స్వ॒స్తిర॑స్తు నః॒

స్వ॒స్తిర్నోను॑వే॒భ్యః॒ ఊర్ధ్వం॑ జి॒గాతు॑ భే॒షజ॑మ్ శ॒న్నో అస్తు॑ ద్వి॒పదే॒॑ శం చ॑తు॒ష్పదే॒॑

సోమ॑పా (౩) అసోమ॑పా (౩) ఇతి నిగదవ్యఖ్యాతైః ॥ ౪౦ ॥

స॒హస్ర॑వృ॒ణీయం॑ భూ॒మిః॒ ప॒రం వో॑మ స॒హస్ర॑వృ॒తా॒ అ॒శ్వినో॑ భు॒జ్యేనో॑స॒త్యా॒

వి॒శ్వస్య॑ జగ॒తస్ప॑తీ॒ జాయా॑ భూ॒మిః ప॑తి॒ర్వోమ॑ మి॒థున॑న్తై అ॒తుర్య॑థుః॒

పు॒త్రో బృ॒హస్ప॑తీ రు॒ద్రః॒ స॒రమా॑ ఇతి స్త్రి॒పుమ॑మ్॒

శు॒క్రం వా॑మ॒న్యద్య॑జతం వా॑మ॒న్యతా॑ వి॒షురౌ॑వే అ॒హస్తి॑ ద్యౌ॒లవ॑ స్థః ॥ ౪౧ ॥

వి॒శ్వా హి॑ మా॒యా అ॒వధః॑ స్వ॒ధావ॑న్తై॒

భ॒ద్రో వా॑ం పూ॒షణో॑వి॒హరౌ॑తిరస్తు । వా॒సాత్త్యో॑ చి॒త్రో జగ॑తో ని॒ధానౌ॒॑

ద్యౌ॒వాభూ॑మీ చ॒రథః॑ స॒గ్ం స॒ఖాయౌ॑ తా॒వశ్వినో॑ ర౒సభా॒శ్వా హ॑వం మే॒

శు॒భస్ప॑తీ ఆగ॒తగ్ం॑ సూ॒ర్యయా॑ స॒హ త్వ॑గ్రో॒హ భు॒జ్యమ॑శ్వినోదమే॒ఘే॒

ర॒యిన్న క॑శ్చి॒న్నమృ॒వాం (౨) అ॒వాహః॑ త॒మాహ॑ధుర్నై॒భిరౌత్స॑న్వతీ॒భిః॒

అ॒న్తర్నిక్ష॑ప్తు॒ణ్భిర॑పోదకా॒భిః ॥ ౪౨ ॥

తి॒స్రః, క్ష॑ప్ర॒స్త్రిర॑హ॒తివ॑ఽభి॒ఘ్నః॑ | నో॒స॒త్వా భు॑జ్య॒మాహ॑థుః ప॒త॒జ్జైః॑ |

స॒ముద్ర॑స్య భ॒న్వన్మోర్ధ॑స్య పా॒రే | త్రి॒భీర॑భై॒శ్చత॑ప॒ద్భిః ష॑డ॒శ్చైః॑ |

స॒వి॒తార॑ం వి॒త॑న్వ॒న్తమ్ | అను॑బ॒ధ్నాతి॑ శాం॒బరః॑ | ఆప॑పూర్ణం॒బర॑శ్చై॒వ |

స॒వి॒తారే॑ప॒సోఽభ॑వత్ | త్యగ్ం సు॒తృప్తం॑ వి॒ది॒త్యై॒వ | బ॒హు॑సోమ గి॒రం వ॑శీ || 43 ||

అ॒న్వేతి॑ తుగ్రో వ॒క్రియా॑న్తమ్ | ఆయ॑సూయాన్త్యోమ॒తృప్ను॑షు | స

స॒జ్ఞామ॑స్త॒మోద్యోఽత్య॑తః | వా॒చో గాః పి॑పాతి తత్ | స తద్గో॒భిష్ఠ్నా॑ఽత్యే॒త్యన్వే॑ |

ర॒క్షసా॑న॒న్వితా॑శ్చ యే | అ॒న్వేతి॑ ప॒రివృ॑త్యోఽస్తః | ఏ॒వమే॒తాన్థో॑ అ॒శ్వినా॑ |

తే ఏ॒తే ద్యుః॑పృ॒థి॒వ్యః | అ॒హర॑హర్గర్భ॒న్దధా॑థే || 44 ||

తయో॑రే॒తా వ॒త్సావ॑హోరా॒త్రే | పృ॒థి॒వ్యా అ॒హః | ది॒వో రా॒త్రిః |

తా అ॒వి॒స్మృ॑ష్టా | ద॒మ్పతీ॑ ఏ॒వ భ॑వతః | తయో॑రే॒తా వ॒త్సా |

అ॒గ్నిశ్చోది॑త్యశ్చ | రా॒త్రేర్వ॒త్సః | శ్వే॒త ఆ॒ది॒త్యః | అ॒హోఽగ్నిః॑ || 45 ||

తా॒మ్రో అ॒రు॒ణః | తా అ॒వి॒స్మృ॑ష్టా | ద॒మ్పతీ॑ ఏ॒వ భ॑వతః |

తయో॑రే॒తా వ॒త్సా | వృ॒త్రశ్చ॑ వై॒ద్యుత॑శ్చ | అ॒గ్నేర్వ॒త్సః | వై॒ద్యుత॑ ఆ॒ది॒త్యస్య॑ |

తా అవిస్మృష్టా॑ దమ్పతీ॑ ఏ॒వ భ॑వతః॒ తయోరే॑తా వ॒త్సా ॥ 46 ॥

ఉ॒ష్ణా చ॑ నీ॒హర॑శ్చ॒ వృ॒త్రస్సో॒ష్ణా వై॒ద్యుత॑స్య నీ॒హరః॑ తా తావే॒వ ప్ర॑తిపద్యేతే॑

సే॒యగ్ం రా॑త్రీ గ॒ర్భణీ॑ పు॒త్రేణ॑ సం॒వస॑తి॒

తస్యా॑ వా ఏ॒తదు॒ల్బణమ్॑॥ యద్రా॑త్రే ర॒క్షయః॑॥

యథా॑ గో॒ర్గర్భ॑ణ్యో ఉ॒ల్బణమ్॑॥ ఏ॒వమే॒తస్యా ఉ॒ల్బణమ్॑॥

ప్ర॒జయి॑ష్టుః ప్ర॒జయా చ॑ పశు॒భిశ్చ భ॑వతి॒ య ఏ॒వం వే॒ద॥

ఏ॒తము॑ద్యన్తమపి॒యన్తం॑ చే॒తి ఆది॑త్యః పు॒ణ్యస్య॑ వ॒త్సః॒ అథ॑ ప॒విత్రా॑గ్గిర॒సః ॥ 47 ॥

ప॒విత్ర॑వన్తః ప॒రివా॑జమా॒సతే॑॥ పి॒తైషాం॑ ప్ర॒త్నా అ॒భిర॑క్షతి వ్రతమ్॑॥

మ॒హస్స॑ముద్రం వరు॒ణస్తి॑రోద॒ధే॒ భి॒రా ఇ॒చ్ఛేక్తు॑ర్ధరు॒ణేష్వార॑భమ్॑॥

ప॒విత్రం॑ తే వి॒తతం॑ బ్ర॒హ్మణ॑స్స॒తే॒ ప్రభు॑ర్గో॒త్రాణి॑ ప॒ర్యేషి॑వి॒శ్వతః॑॥

అ॒తప్త॑తనూర్న తదా॒మో అ॒క్షుతే॑॥ శృ॒తాస॑ ఇ॒ద్యహన్త॑స్తత్స॒మాశ॑త॒

బ్ర॒హ్మ దే॒వానా॑మ్॒ అస॑తస్సద్యే తత॑క్షుః ॥ 48 ॥

ఋ॑ష॒య॒స్స॒ష్టా॒త్రి॒శ్చ॒ య॒త్ స॒ర్వే॒ఽత్ర॒యో॒ అ॒గ॒స్త్య॒శ్చ॑ |

న॒క్ష॒త్రై॒శ్శు॒క్లృ॒తో॒ఽవ॒సన్ | అ॒థ స॒వి॒తుః॒ శ్వా॒వా॒న్త్య॒స్యా॒ఽవ॒ర్తి॒కా॒మ॒స్య॑ |

అ॒మీ య॒ ఋ॒క్షా ని॒హితా॑స ఉ॒చ్ఛా॒ నక్తం॑ దదృ॒శౌ కు॒హా॒చిద్ది॒వే॒యః॑ |

అద॑భ్యాని వరు॒ణస్య॑ వ్రతాని | వి॒చా॒క॒శ॒చ్ఛన్ద్ర॒మా నక్ష॑త్రమేతి |

తత్స॑వి॒తుర్వ॒రేణ్య॑మ్ | భ॒ర్గో దే॒వస్య॑ భీమహి || 49 ||

భి॒యో యో నః॑ ప్ర॒చోద॑యాత్ | తత్స॑వి॒తుర్వ॒ణీమ॑హే |

వ॒యన్దే॒వస్య॑ భో॒జన॑మ్ | శ్రే॒ష్ఠగ్ం॑ స॒ర్వధా॑తమమ్ |

తు॒రం భగ॑స్య భీమహి | అ॒పా॒గూ॒హత॑ స॒విత్రా॑ తృభీన్ |

స॒ర్వాన్ది॒వో అ॒న్ధసః॑ | నక్త॒న్తాన్య॑భవన్న్తశే |

అ॒స్త్వి॒ష్ణా సం॑భవిష్యామః | నా॒మ నా॒మై॒వ నా॒మ మే॑ || 50 ||

న॒పుగ్ం॑స॒క్తం పు॒మాగ్స్త్రి॒స్సా॒స్థావ॑రో॒ఽస్య॒థ జ॒గ్గమః॑ |

య॒జే॒ఽయ॒క్తి య॒ష్టాపే॑ చ | మ॒యా భూ॒తాన్య॑యక్షత |

ప॒శవో॑ మ॒మ భూ॒తాని॑ | అ॒నూ॒బ॒ధ్యోఽస్య॒హం వి॒భుః॑ |

స్త్రి॒యస్స॒తీః తా ఉ॑మే పు॒గ్ంస॑ ఆ॒ఘః॑ |

పశ్యదక్షణోన్నవిచేతదన్ధః కవిర్యః పుత్రస్య ఇమా చికేత ॥ 51 ॥

యస్తా విజానోధ్యవితుః పితాసత్ అన్ధో మణిమవిన్దత్

తమనఙ్గులిరావయత్ అగ్రీవః ప్రత్యముఞ్చత్

తమజిహ్వో అసశ్చత ఊర్ధ్వమాలమవాక్సాఖమ్

వృక్షం యో వేద సమప్రతి న స జాతు జనః శ్రద్ధధాత్

మృత్యుర్నో మారయాదితిః హసితగ్ంరుదితశ్లేతమ్ ॥ 52 ॥

వీణాపణవలొసితమ్ మృతజ్ఞోవం చ యత్కించిత

అఙ్గానిన్నేవ విద్ధి తత్ అత్యుష్కగ్స్త్యుష్కధ్యాయత్

అస్మాజ్జాతా మే మిథూ చరన్న్ పుత్రో నిర్ముత్యా వైదేహః

అచేతా యశ్చ చేతనః స తం మణిమవిన్దత్

సోఽనఙ్గులిరావయత్ సోఽగ్రీవః ప్రత్యముఞ్చత్ ॥ 53 ॥

సోఽజిహ్వో అసశ్చత వైతమృషిం విదిత్వా నగరం ప్రవిశేత్

యది ప్రవిశేత్ మిథౌ చరిత్వా ప్రవిశేత్

తథుమ్భవస్య ప్రతమ్ ఆతమగ్నై రథస్తైష్ఠా

ఏకాశ్వమేకయోజనమ్ ఏకచక్రమేకధురమ్

వౌతథ్రాజిగతిం విభా న లిప్యతి న వ్యధతే || 54 ||

నోస్యాక్షో యాతు సజ్జతి యచ్ఛ్వానోహితాగ్నౌగ్నైః

రథే యుక్త్వాఽభిష్ఠతి ఏకయా చ దశభిశ్చ స్వభూతే

ద్వాభ్యామిష్టయే విగంశత్వా చ తిస్యభిశ్చ వహసే త్రిగంశతా చ

నియద్భిర్వాయవిహతా విముంచ్య || 55 ||

ఆతనుష్ఠ ప్రతనుష్ఠ ఉద్ధమాఽధమ సన్ధమ

ఆదిత్యే చన్ద్రవర్ణానామ్ గర్భమాధేహి యః పుమాన్

ఇతస్సిక్తగంసూర్యగతమ్ చన్ద్రమసే రసజ్ఞుభి

వారోదజ్ఞానయాగ్రేఽస్మిమ్ య ఏకో రుద్ర ఉచ్యతే

అసంఖ్యేతాస్సహస్రాణి స్మర్యతే న చ దృశ్యతే || 56 ||

ఏవమేతన్నిజోధత ఆమన్తైరిన్ద్ర హరిభిః

యా॒హి మ॒యా॒ర॒రో॒మ॒భిః॑ | మా త్వా కే॒చి॒న్ని॒యే॒ము॒రి॒న్న పా॒శనః॑ |

ద॒ధ॒న్వే॒వ తా॑ ఇ॒హి | మా మ॒న్తై॒రి॒న్త హ॒రి॒భిః॑ |

యా॒మి మ॒యా॒ర॒రో॒మ॒భిః॑ | మా మా కే॒చి॒న్ని॒యే॒ము॒రి॒న్న పా॒శనః॑ |

ని॒ధ॒న్వే॒వ తాం (౨) ఇ॒మి | అ॒ణు॒భి॒శ్చ మ॒హా॒భి॒శ్చ ॥ 57 ॥

ని॒ఘృ॒ష్టై॒రస॒మాయ॑తైః | కా॒లై॒ర్హ॒రి॒త్వమా॑ప॒త్యైః॑ |

ఇ॒న్ద్రా॒యా॒హి స॒హస్ర॑య॒క్ | అ॒గ్ని॒ర్వి॒భ్రా॒ష్టి॒వస॑నః |

వా॒యుశ్చే॒తసి॑క॒ద్రు॒కః | స॒ంవ॒ధృ॒రో వి॒షా॒వర్జైః॑ ||

ని॒త్యైస్తే॒ఽను॑చ॒రాస్త॑వ | సు॒బ్ర॒హ్మ॒ణ్యోగ్ం సు॒బ్ర॒హ్మ॒ణ్యోగ్ం సు॒బ్ర॒హ్మ॒ణ్యోమ్ |

ఇ॒న్ద్రాగ॑చ్ఛ హ॒రివ॑ ఆగ॑చ్ఛ మే॒ధా॒త్తి॒థేః | మే॒ష వృ॑ష॒ణశ్వ॑స్య మే॒నే ॥ 58 ॥

గౌ॒రావ॑స్మ॒ద్వి॒న్నహ॑ల్వ॒యై జౌ॒ర | కౌ॒శిక॑బ్ర॒హ్మ॒ణ గౌ॑త॒మబ్రు॑వ॒ణ |

అ॒రు॒ణాశ్వా॑ ఇ॒హగ॑తాః | వ॒సవః॑ పృ॒థివి॑క్షి॒తః |

అ॒ష్టాది॒గ్వాస॑స్తో॒ఽగ్నయః॑ | అ॒గ్నిశ్చ॑ జాత॒వేదో॑శ్చే॒త్యేతే॑ |

తా॒మ్రాశ్వా॑స్తా॒మ్రర॑థాః | తా॒మ్రవ॑ర్ణో॒స్తథా॑ఽసి॒తాః |

ద॒ణ్ణహ॑స్తాః॑ ఖాద॒గ్ద॒తః | ఇ॒తో రు॒ద్రాః ప॒రా॒ఙ్గ॒తాః ॥ 59 ॥

ఉక్తగ్గ్థానం ప్రమాణఇచ్ఛ పుర ఇత బృహస్పతిశ్చ సవితౌ చ |

విశ్వరూపైరిహగతామ్ రథోనోదకవర్షనా అపుషా ఇతి తద్ద్యయోః ఉక్తో వేషా

వాసాగ్ం సి చ | కాలవయవనామితః ప్రతీజ్య వాసాత్య ఇత్యశ్వినోః |

కోఽన్తరిక్షే శబ్దఙ్కరోతీతి వసిష్ఠో రాహిణో మిమాగ్ంసాన్త్యక్తే తస్మైషా భవతి |

వాశ్రేవ విద్యుదితి బ్రహ్మణ ఉదరణమసి బ్రహ్మణ ఉదీరణమసి |

బ్రహ్మణ ఆస్తరణమసి బ్రహ్మణ ఉపస్తరణమసి || 60 ||

[అపక్రామత గర్భిణ్యః]